

Adam Pisarczuk

PRACE SZCZEGÓLNI NIEBEZPIECZNE

Zbiór wymagań

Adam Pisarczuk

PRACE SZCZEGÓLNIENIE NIEBEZPIECZNE

ZBIÓR WYMAGAŃ

Pszczyna 2020

Wydawca:

Adam Pisarczuk

kontakt@bezpieczenstwo-pracy.eu

Autor:

Adam Pisarczuk

Stan prawny:

1 lutego 2020 r.

Więcej informacji:

www.bezpieczenstwo-pracy.eu

© Adam Pisarczuk

ISBN: 978-83-951113-1-0

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	7
Wymagania ogólne	8
Wykaz prac szczególnie niebezpiecznych	15
Prace na wysokości	18
Prace w zbiornikach, kanałach, wnętrzach urządzeń technicznych i w innych niebezpiecznych przestrzeniach zamkniętych.....	26
Prace budowlane, rozbiórkowe, remontowe i montażowe prowadzone bez wstrzymania ruchu zakładu lub jego części.....	32
Prace przy użyciu materiałów niebezpiecznych.....	36
Prace przy obsłudze amoniakalnych urządzeń chłodniczych.....	44
Prace z zakresu gospodarki leśnej.....	47
Prace z zastosowaniem efektów pirotechnicznych	52
Prace przy przetwórstwie tworzyw sztucznych	53
Czyszczenie powierzchni, malowanie natryskowe i natryskiwanie ciepłe.....	55
Czyszczenie powierzchni	56
Natryskiwanie lub napyłanie powierzchni	58
Natryskiwanie ciepłe	60
Prace podwodne	62
Prace związane z wejściem pracownika do komory pieca odlewniczego.....	71
Remontowanie doraźne szklarskich pieców hutniczych podczas ich eksploatacji	71
Prace wykonywane w I i II strefie zagrożenia gazowego w hutnictwie żelaza i stali	71
Prace naprawcze poza procesem technologicznym wykonywane w strefie zagrożenia wybuchem przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprowadzaniu gazów płynnych	72
Prace gazoniebezpieczne	78
Prace przy budowie i remoncie jednostek pływających	84
Obsługa urządzeń energetycznych	91

Wykaz skrótów

kp	ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2019 poz. 1040 z późn. zm.)
rszbhp	rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2019 r. poz. 1099)
upt	ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz. U. z 2019 poz. 1563)
rbhpb	rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. z 2003 r. Nr 47, poz. 401)
rmwm	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy (Dz. U. z 2002 r. Nr 191, poz. 1596 z późn. zm.)
ratw	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie minimalnych wymagań, dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, związanych z możliwością wystąpienia w miejscu pracy atmosfery wybuchowej (Dz. U. z 2010 r. Nr 138, poz. 931)
pb	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.)
rbiol	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz. U. z 2005 r. Nr 81, poz. 716 z późn. zm.)
reuch	rozporządzenie parlamentu europejskiego i rady (we) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. UE L:353 z 31 grudnia 2008 r.)
uch	ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2019 poz. 1225)
rch	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy związanej z występowaniem w miejscu pracy czynników chemicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1488)
roch	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych oraz niektórych mieszanin (Dz.U. z 2012 poz. 445 z późn. zm.)
rwtb	rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2019 poz. 1065)
rrm	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. z 2012 r. poz. 890 z późn. zm.)
ria	rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 maja 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze amoniakalnych instalacji chłodniczych w zakładach przetwórstwa rolno-spożywczego (Dz. U. z 2003 r. Nr 178, poz. 1745)
rgl	rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu niektórych prac z zakresu gospodarki leśnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 161, poz. 1141)
rbmw	rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji, transporcie wewnątrzzakładowym oraz obrocie materiałów wybuchowych, w tym wyrobów pirotechnicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 163, poz. 1577 z późn. zm.)

rtsz	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy przetwórstwie tworzyw sztucznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 81, poz. 735)
rbhpm	rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 stycznia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy czyszczeniu powierzchni, malowaniu natryskowym i natryskiwaniu cieplnym (Dz. U. z 2004 r. Nr 16, poz. 156)
upp	ustawa z dnia 17 października 2003 r. o wykonywaniu prac podwodnych Dz. U. z 2017 poz. 1970 z późn. zm.)
rbpp	rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 maja 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac podwodnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1210)
rbom	rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w odlewniach metali (Dz. U. z 2018 r. poz. 48)
rbisz	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji szkła i wyrobów ze szkła (Dz. U. z 2002 r. Nr 24, poz. 248)
rbzs	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 lipca 2010 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w hutnictwie żelaza i stali (Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 951)
rbgp	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 6 września 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprowadzaniu gazów płynnych (Dz. U. z 1999 r. Nr 75, poz. 846 z późn. zm)
rpgn	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy budowie i eksploatacji sieci gazowych oraz uruchomienia instalacji gazowych gazu ziemnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 2, poz. 6)
rbioz	rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz.U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1126)
rbjp	rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy budowie i przebudowie oraz remoncie jednostek pływających (Dz. U. 2001 nr 73 poz. 770 z późn. zm.)
rbue	rozporządzenie Ministra Energii z dnia 28 sierpnia 2019 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy urządzeniach energetycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1830)

Wprowadzenie

Prace szczególnie niebezpieczne to rodzaje wykonywanych zadań przez pracowników, podczas których może dojść do zdarzenia wypadkowego, powodującego dużo większe prawdopodobieństwo negatywnych skutków urazu lub nawet śmierci, niż w standardowych rodzajach wykonywanych prac. Kwalifikacja prac szczególnie niebezpiecznych odbywa się na podstawie przepisów prawa określonych w rozporządzeniu w sprawie ogólnych przepisów bhp. Rozporządzenie to stanowi, iż pracami szczególnie niebezpiecznymi są te prace, o których mowa w rozdziale rozporządzenia, dotyczącym prac szczególnie niebezpiecznych oraz prace określone jako szczególnie niebezpieczne w innych przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy lub w instrukcjach eksploatacji urządzeń i instalacji, a także inne prace o zwiększonym zagrożeniu lub wykonywane w utrudnionych warunkach, uznane przez pracodawcę jako szczególnie niebezpieczne. Jak widać, ze względu na szczególne wystąpienie zagrożenia zdrowia i życia, wydający rozporządzenie starał się usankcjonować prawnie jak najszerszy obszar potencjalnych możliwości zakwalifikowania określonego rodzaju prac jako prac szczególnie niebezpiecznych. Prace te określone są więc w aktach prawnych (rozporządzeniach) a także prawnie usankcjonowanych (w tym przypadku) zasadach bhp, na które składają się instrukcje eksploatacji maszyn i urządzeń (szeroko rozumiane) oraz wewnątrz zakładowe regulacje pracodawcy.

Niniejsza publikacja ma na celu ustalenie jak najpełniejszego wykazu prac szczególnie niebezpiecznych regulowanych przepisami prawa a także przedstawienie podstawowych wskazówek, jak zarządzać procesem ustalania wykazu prac szczególnie niebezpiecznych i obowiązkami z tym procesem związanymi. Wydanie to ma również na celu przedstawienie wymagań prawnych regulujących obowiązki pracodawcy i pracowników przy wykonywaniu prac w określonych gałęziach gospodarki, w których zostały wskazane prace szczególnie niebezpieczne (w przepisach wydanych na podstawie art. 237¹⁵ kp).

Wymagania ogólne

Wymagania ogólne względem prac szczególnie niebezpiecznych, które musi spełnić pracodawca, są określone w rozporządzeniu w sprawie ogólnych przepisów bhp. Pierwszym obowiązkiem pracodawcy, jeśli poruszana jest kwestia prac szczególnie niebezpiecznych, jest ustalenie, czy takie prace są wykonywane w zakładzie pracy. Jak już było wspomniane we wprowadzeniu, przez prace szczególnie niebezpieczne rozumie się prace, które są określone w rbhp oraz prace określane jako szczególnie niebezpieczne w innych przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy lub w instrukcjach eksploatacji urządzeń i instalacji, a także inne prace o zwiększonym zagrożeniu lub wykonywane w utrudnionych warunkach, uznane przez pracodawcę jako szczególnie niebezpieczne¹. Zakwalifikowanie lub zidentyfikowanie prac szczególnie niebezpiecznych, wykonywanych przez pracowników, wymaga od pracodawcy podjęcia określonych działań. Po ustaleniu przez pracodawcę faktycznego występowania takich rodzajów prac, konieczne jest ustalenie wykazu prac szczególnie niebezpiecznych². Najpopularniejszą formą jest wydanie wewnętrznego zarządzenia porządkowego.

Po ustaleniu i sporządzeniu wykazu, pracodawca określa szczegółowe wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych, w szczególności zapewnia³:

- 1) bezpośredni nadzór nad tymi pracami wyznaczonych w tym celu osób;
- 2) odpowiednie środki zabezpieczające;
- 3) instruktaż pracowników obejmujący w szczególności:
 - a) imienny podział pracy,
 - b) kolejność wykonywania zadań,
 - c) wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy poszczególnych czynnościach.

Jak wynika z powyższego wymagania, obowiązkiem pracodawcy jest ustalenie szczegółowych wymagań przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych a także zapewnienia w/w środków organizacyjno-technicznych, określonych w powyższych punktach 1-3.

¹ § 80 ust. 1 rbhp

² §80 ust. 2 rbhp

³ §81 ust. 1 rbhp

Z racji tego, że zupełnie innym obowiązkiem pracodawcy jest zapewnienie do stałego korzystania, aktualnych instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczących m.in. stosowanych w zakładzie procesów technologicznych oraz wykonywanych prac związanych z zagrożeniami wypadkowymi lub zagrożeniami zdrowia pracowników⁴, wymaganie względem ustalenia szczegółowych wymagań w zakresie bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych, wymagania te powinny znajdować się w instrukcjach bhp. Pamiętać przy tym należy, iż rozporządzenie nakłada obowiązek stosowania określonego układu instrukcji bhp. Taka instrukcja musi zawierać informacje, w sposób zrozumiały dla pracowników, obejmujące co najmniej⁵:

- 1) czynności, które należy wykonać przed rozpoczęciem danej pracy;
- 2) zasady i sposoby bezpiecznego wykonywania pracy;
- 3) czynności do wykonania po zakończeniu pracy;
- 4) zasady postępowania w sytuacjach awaryjnych stwarzających zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników;
- 5) uwzględniać informacje zawarte w kartach charakterystyki substancji i preparatów, jeżeli praca dotyczy stosowania substancji i preparatów chemicznych sklasyfikowanych jako niebezpieczne⁶.

Oprócz stosowania szczegółowych wskazówek w zakresie bezpiecznego wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych, pracodawca zapewnić musi co najmniej środki organizacyjno-techniczne obejmujące:

- bezpośredni nadzór nad pracami,
- środki zabezpieczające adekwatne do zagrożenia,
- przeprowadzenie instruktażu.

Zwrot “bezpośredni nadzór” może powodować pewne wątpliwości, albowiem może być odbierany w ten sposób, że w całym procesie pracy szczególnie niebezpiecznej musi być osoba, która w sposób ciągły nadzoruje pracę pracowników. Należy w tym miejscu określić, co oznacza słowo “bezpośredni” i co oznacza słowo “nadzór”. Bezpośredni oznacza dotyczący kogoś lub czegoś wprost. Nadzór oznacza kontrolowanie lub pilnowanie czegoś lub kogoś. Innymi słowy, zwrot “bezpośredni nadzór” oznacza kontrolowanie lub pilnowanie pracowników wykonujących

⁴ § 41 ust. 1 rbhp

⁵ § 41 ust. 1 rbhp

⁶ § 41 ust. 2 rbhp

prace szczególnie niebezpieczne. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż przepis nie mówi o ciągłym lub stałym nadzorze. Oznacza to, że wobec pracowników musi być ustanowiony nadzór w postaci osoby kierującej, która wykonuje nałożone na nią obowiązki w zakresie bhp w szczególności względem pracowników wykonujących prace szczególnie niebezpieczne. Podstawowe obowiązki osoby kierującej obejmują więc⁷:

- 1) organizowanie stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 2) dbanie o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowanie zgodnie z przeznaczeniem;
- 3) organizowanie, przygotowywanie i prowadzenie prac, uwzględniając zabezpieczenie pracowników przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy;
- 4) dbanie o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego, a także o sprawność środków ochrony zbiorowej i ich stosowanie zgodnie z przeznaczeniem;
- 5) egzekwowanie przestrzeganie przez pracowników przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 6) zapewnianie wykonanie zaleceń lekarza sprawującego opiekę zdrowotną nad pracownikami.

Oczywiście, obowiązki w zakresie sposobu i nadzoru nad pracownikami mogą być dowolnie zastrzone w sposób wewnętrzny, ustalony porządkiem organizacyjnym danego pracodawcy. Warto mieć również na uwadze fakt rozproszonej struktury organizacyjnej.

Odpowiednie środki zabezpieczające dotyczą oczywiście właściwego wyposażania w środki ochrony zbiorowej oraz środki ochrony indywidualnej pracowników. Odpowiedniość jest realizowana w dwóch kategoriach. Pierwsza kategoria to przede wszystkim zapewnienie środków ochrony indywidualnej spełniających wymagania oceny zgodności⁸ względem zagrożeń, przed którymi mają chronić pracownika. Względem środków ochrony zbiorowej muszą być spełnione inne, specyficzne wymagania normatywne względem technicznych środków ochronnych (np. w zakresie wentylacji, oświetlenia, konstrukcji, wytrzymałości itp.). Do środków

⁷ art. 212 kp

⁸ art. 237⁶ §3

ochrony zbiorowej można też zaliczyć rozwiązania organizacyjne, które ograniczają bądź całkowicie eliminują zagrożenia (np. zastępowanie niebezpiecznych procesów pracy metodami bezpieczniejszymi). Drugą kategorią odpowiedniego zabezpieczenia pracownika to wybór środków ochrony indywidualnej chroniących przed konkretnym zagrożeniem. Należy więc zidentyfikować potencjalne zagrożenia związane z wykonywaniem danej pracy szczególnie niebezpiecznej i zaopatrzyć pracownika w stosowne środki ochrony indywidualnej. Ogólne wymagania w zakresie rodzajów prac, w których wymagane jest stosowanie ochron osobistych, określone są w załączniku nr 2 do rbhp.

Kolejnym obligatoryjnym wymaganiem w zakresie prac szczególnie niebezpiecznych jest zapewnienie instruktażu pracownikom wykonującym tego typu prace. Instruktaż ten obejmuje:

- a) imienny podział pracy,
- b) kolejność wykonywania zadań,
- c) wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy poszczególnych czynnościach.

Rozporządzenie nie precyzuje terminu przeprowadzenia instruktażu ani czasu trwania takiego instruktażu. Dodatkowo warto zwrócić uwagę, że tematyka instruktażu wskazuje na określone punkty konieczne do wykonania. Oczywiście instruktaż ten można uwzględnić podczas instruktażu stanowiskowego, zapewniając odpowiednio rozszerzony program instruktażu o w/w tematy. Warto jednak mieć na uwadze, iż w przypadku procesów pracy o zmiennych cechach lub w przypadku zmian organizacyjnych, zmiany kadry pracowniczej, zmian technologicznych itp., należy ten instruktaż przeprowadzać każdorazowo w przypadku zajęcia takich zmian. Sposób, tryb i metody prowadzenia takiego instruktażu mogą się różnić w zależności od podejścia zarządczego w danym zakładzie pracy. Moim zdaniem, warto sprawę instruktażu w zakresie prac szczególnie niebezpiecznych i standardowego instruktażu stanowiskowego w ramach szkolenia bhp traktować odrębnie a zasady takiego instruktażu opracować, stosować i egzekwować w ramach wewnętrzzakładowych zasad bhp. Przykładem najprostszego potwierdzenia odbycia takiego instruktażu łącznie z wymaganymi elementami jest poniższa tabela:

Imienny podział pracy	Kolejność wykonywanych zadań	Wymagania BHP przy poszczególnych czynnościach	Podpisy osób zapoznanych
Jan Kowalski Andrzej Kowalski Adrian Kowalski Adam Kowalski	Prace związane z rozładunkiem i składowaniem elementów	(można wpisać konkretnie czynności lub odesłanie do instrukcji bhp, oceny ryzyka itp.)	
Andrzej Kowalski Bartłomiej Kowalski Adam Kowalski Eryk Kowalski Jan Kowalski	Konstruowanie rusztowania	j/w	
Edmund Kowalski	Odbiór techniczny rusztowania	j/w	

Ostatnim ogólnym wymaganiem nałożonym na pracodawcę jest zapewnienie, aby dostęp do miejsc wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych miały jedynie osoby upoważnione i odpowiednio poinstruowane⁹. Również to rozwiązanie może być realizowane zależnie od poziomu organizacyjnego pracodawcy. Niezależnie od tego, trzeba przyjąć, iż wymaganie to będzie spełnione, jeżeli pracownicy będą przeszkoleni (stanowiskowo oraz w zakresie instruktażu dotyczącego prac szczególnie niebezpiecznych), ze względu na to, iż właściwe poinstruowanie będzie spełniało wymaganie upoważnienia (inaczej uprawnienia) na zasadzie przeszkolony, to tym bardziej upoważniony do wykonywania tej pracy (oczywiście należy pamiętać o warunkach dopuszczenia pracownika do pracy – aktualne szkolenie bhp, aktualne orzeczenie lekarskie i odpowiednie kwalifikacje do wykonania pracy¹⁰).

Wykonywanie przez pracowników prac szczególnie niebezpiecznych również rodzi obowiązki stricte organizacyjne, wynikające z kp, rszbhp i upt. Regulacje te dotyczą kwestii prac w porze nocnej, szkoleń okresowych w dziedzinie bhp i pracowników tymczasowych.

Pracownik wykonujący prace szczególnie niebezpieczne, zatrudniony w porze nocnej, nie może wykonywać pracy w nocy w wymiarze godzinowym dłuższym niż 8 godzin¹¹. Wykaz prac szczególnie niebezpiecznych, które są wykonywane w nocy, musi być ustalony w porozumieniu z zakładową organizacją związkową, a jeżeli u pracodawcy nie działa zakładowa organizacja związkowa - z przedstawicielami pracowników wybranymi w trybie przyjętym u danego pracodawcy oraz po zasięgnięciu opinii lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami. Oznacza to, że poza standardowym obowiązkiem ustalenia wykazu prac

⁹ §81 ust. 2 rbhp

¹⁰ art. 237² §1 kp, art. 229 §4 kp

¹¹ art. 151⁷ §3 kp

szczególnie niebezpiecznych, pracodawca musi ustalić także wykaz tych prac wykonywanych w porze nocnej (odrębnie lub równoległe ze standardowym wykazem).

W przypadku szkolenia okresowego w dziedzinie bhp dla pracowników wykonujących prace szczególnie niebezpieczne mamy do czynienia z ogromnym problemem praktycznym w stosowaniu tego przepisu prawnego. Przepis rszbhp odnosi się wprawdzie do stanowisk robotniczych¹², jednakże nie wykluczone jest wykonywanie prac szczególnie niebezpiecznych przez innych pracowników, nie przyporządkowanych w rzeczywistości do stanowisk z grupy robotniczej. Jak było wspomniane wcześniej, prace szczególnie niebezpieczne są **rodzajami faktycznie wykonywanych prac**. Dlatego też tak istotna jest właściwa identyfikacja zagrożeń i namacalne poznanie procesu pracy na danym stanowisku pracy. Innymi słowy, każdy pracownik, wykonujący pracę szczególnie niebezpieczną, powinien być szkolony co roku. Dopiero zaprzestanie wykonywania tego rodzaju prac przez pracownika umożliwia organizację szkoleń okresowych w standardowym trybie. Za poparciem tej tezy może przemawiać kolejny przepis, wprowadzony przez rszbhp, dotyczący obowiązku pracodawcy związanego z koniecznością ustalenia w konsultacji z przedstawicielami pracowników szczegółowego trybu przeprowadzania szkoleń w zakładzie pracy¹³. Tryb ten powinien określać co najmniej częstotliwość i czas trwania szkolenia okresowego, biorąc pod uwagę rodzaj i warunki wykonywania prac na stanowiskach z poszczególnych grup pracowniczych. Innymi słowy oznacza to, że na pracodawcy ciąży obowiązek właściwej identyfikacji i dostosowania trybu szkoleniowego do realnych warunków pracy na danym stanowisku. Katalog rozwiązań może być różny np. poprzez rozszerzenie tematyki szkolenia o kwestie związane z pracami szczególnie niebezpiecznymi. Należy jednak pamiętać o zasadzie powtarzalności takiego szkolenia, które musi być przeprowadzane co roku¹⁴. Za idealny przykład może posłużyć tutaj stanowisko pracy zakwalifikowane do grupy inżynieryjno-technicznej, jednakże w procesie pracy wykonujące szczególnie niebezpieczne zadania. Program szkolenia dla stanowisk inżynieryjno-technicznych jest bardziej rozbudowany niż w przypadku stanowisk robotniczych, jednak ze względu na możliwość wystąpienia szczególnego zagrożenia dla zdrowia lub życia, może być dodatkowo rozbudowany o zagadnienia poruszane na corocznych szkoleniach z programu ramowego

¹² §15 ust. 1

¹³ §15 ust. 3 rszbhp

¹⁴ Co ma swoje uzasadnienie w tym, iż oprócz programów ramowych szkolenia, organizator szkolenia ma obowiązek opracowania szczegółowych programów szkolenia – przyp. aut.

szkolenia jak dla stanowisk robotniczych lub można odpowiednio dostosować program ramowy dla stanowisk inżyniersko-technicznych, przy zachowaniu czasookresowej powtarzalności.

Innym warunkiem podkreślającym niebezpieczeństwo podczas wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych jest zatrudnianie pracowników tymczasowych (zatrudnianych przez agencje pracy). Ustawa regulująca warunki zatrudniania pracowników tymczasowych określa wprost, iż wykonywanie prac szczególnie niebezpiecznych przez pracowników tymczasowych jest zabronione¹⁵.

Przykładem wewnątrzzakładowej a jednocześnie najprostszej regulacji zakresie realizacji obowiązku ustalenia wykazu prac szczególnie niebezpiecznych jest poniższe zarządzenie:

Zarządzenie nr

z dnia roku

w sprawie ustalenia wykazu prac szczególnie niebezpiecznych występujących w zakładzie pracy

Na podstawie art. 151⁷ §3 Kodeksu pracy oraz § 80 ust. 2 oraz § 81 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. nr 169 poz. 1650 ze zm.)

zarządzam, co następuje:

§ 1

1. Ustalam wykaz prac szczególnie niebezpiecznych występujących w zakładzie pracy.
2. Wykaz prac szczególnie niebezpiecznych występujących w zakładzie pracy obejmuje takie prace jak:

- a) prace na wysokości pow. 1 m nad poziomem powierzchni podłogi lub ziemi, nie wyposażonej w stałe elementy konstrukcyjne chroniące przed upadkiem z wysokości;
- b) prace na wysokości pow. 1 m nad poziomem powierzchni podłogi lub ziemi, wyposażone w stałe elementy konstrukcyjne chroniące przed upadkiem z wysokości, wymagające wychylania się pracownika poza obrys elementów ochronnych chroniących przed upadkiem.

§ 2

¹⁵ art. 8 pkt 1 **upt**

Szczegółowe wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych wymienionych w § 1 ustalone są w wewnętrznych instrukcjach bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 3

Wykonanie zarządzenia w zakresie § 2 ust. 2 powierzam kierownikowi (np. robót) we współpracy z inspektorem ds. BHP.

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wykaz prac szczególnie niebezpiecznych

Jak było wcześniej wskazane, do prac szczególnie niebezpiecznych zalicza się prace, wynikające z:

- 1) ogólnie obowiązujących przepisów prawnych;
- 2) ustaleń pracodawcy;
- 3) dokumentacji techniczno-ruchowej lub innych instrukcji eksploatacyjnych.

O ile zidentyfikowanie prac w trybie określonym w pkt 2 i 3 jest łatwiejsze, ponieważ pozostawia swoistą autonomię pracodawcy w tym zakresie, to ustalenie prac szczególnie niebezpiecznych na podstawie obowiązujących przepisów prawa wymaga przeglądu licznych aktów prawnych. Wykaz sporządzony na podstawie litery prawa jest o tyle ważny, że pozwala on zidentyfikować obszary, w których prace szczególnie niebezpieczne muszą być identyfikowane obligatoryjnie a co za tym idzie muszą być realizowane odpowiednie obowiązki z tego faktu wynikające. Specyficznym mankamentem wskazania danego rodzaju pracy jako pracy szczególnie niebezpiecznej przez określony akt prawny jest to, że niektóre akty regulują zasady wykonywania takiej pracy, a niektóre wskazują jedynie, jaki rodzaj prac należy klasyfikować jako pracę szczególnie niebezpieczną, pozostawiając szczegółowe uregulowanie obowiązków pracodawcy.

Na podstawie obowiązujących przepisów prawa, regulujących wykonywanie prac w różnych gałęziach gospodarki (rozporządzenia wydane na podstawie art. 237¹⁵ kp) oraz rbhp można wyróżnić ogólne rodzaje prac szczególnie niebezpiecznych oraz prace szczególnie niebezpieczne związane z daną gałęzią gospodarki czy też pracy. Do ogólnych prac szczególnie niebezpiecznych zalicza się: